

Juntos transformemos
Yucatán
GOBIERNO DEL ESTADO

SAF
SECRETARÍA DE
ADMINISTRACIÓN
Y FINANZAS

Xuup uti' al u na'atik kaaj

Kamp'él Informe Trimestral
Enero - Diciembre 2023

**Ba'ax le ts'aaj k'aj
óolt óoxp' éelwina'al?**

Ba'ax le ts'aaj k'aj óolt óoxp' éelwina'al?

Le ba'axo'ob ku ts'aabal k'aj óoltíl óoxp' éel wina'alo' ju'uno'ob ku ts'aajik u páajtalil u núuka'al buka'aj taak'in ku múch'ik le Péetlu'umila', yéetel bix u beetik, bajux ku xupik yéetel ba'ax ti' ku xupik, yéetel bix u bin u beetik yéetel le ba'axo'ob u ya'almaj u beetik te Péetlu'umila'.

Máax k'ab yaan mu'uch'uli'?

U Secretaría de Administración y Finanzas de Yucatán, máax k'ab yaan u meyajtik ma'alo'ob recursoo'ob (a beetik ya'ab yéetel jump'iit), yéetel u meyjata'al tu beel, ma'alob, sáask'ale'en yéetel ma'alob meyaj ka u pát ma'alob anik le taak'in yéetel u táakmuk't u jóok'oltáanil kaaj.

Le ts'aaj k'aj óolt óoxp' éel winalo' ku beeta'al **1º ti' enero tak 31 ti' diciembre** yéetel ku t'saabál k'aj óoltbil 4 téen ti' le ja'ab uti' al le congreso yéetel le kaajnáalo'.

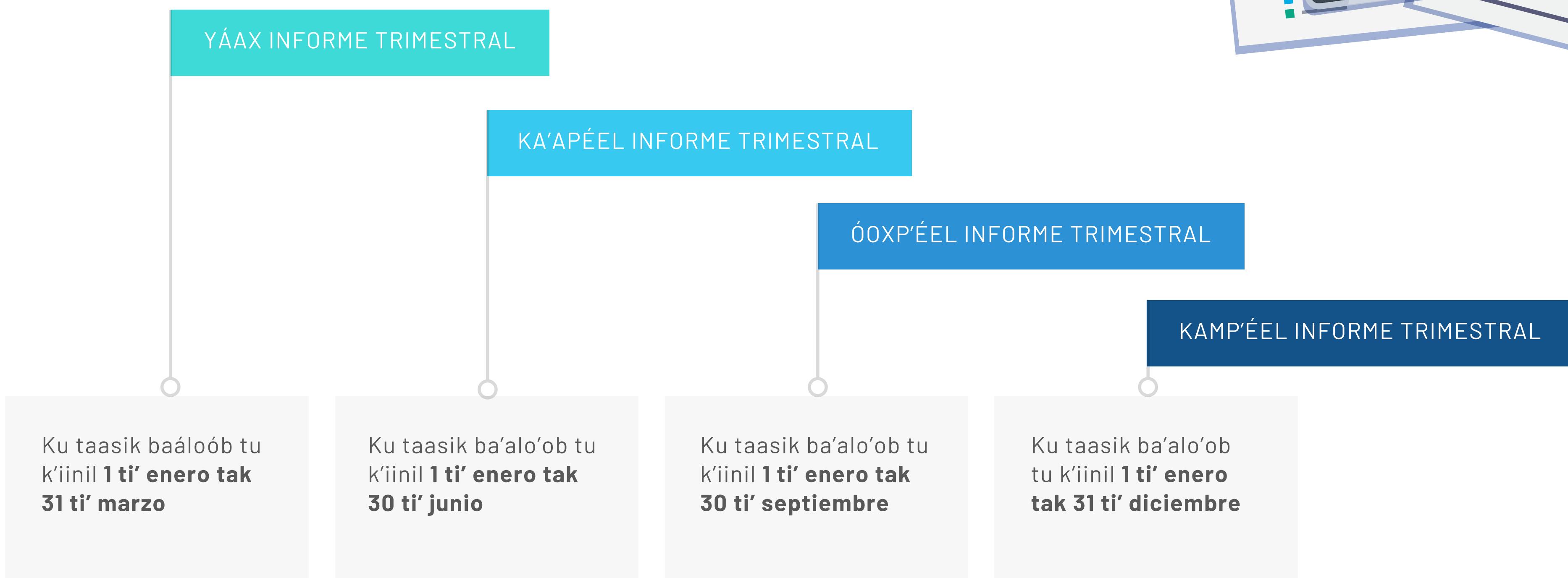
Ba'ax ku kaxantik yéetel máax ti' ku k'ubbil?

U kaxanta'al u beeta'al le congreso yéetel le kaajnáalo' ka u yojéelto'ob bix u mo'olol le taak'in , máax yéetel ba'ax ti' ku xu'upul.

- Le ba'alo'ob je'ela' u chuun uti' al u mu'uch'ul u ts'abal k'aj óoltbil ja'abmanja'ab yéetel le cuenta kaaj.

Ba'ax k'iin u mu'uch' ul yéetel u ts'aabal k'aj óoltbil le óoxp' éelwina' al?

Le ts'áaj k'aj óoltbil óoxp' éelwina' al ku mu'uch' ul ti' 10 ti' enero tak 31 ti' diciembre yéetel ku ts'aabal k'aj óoltbil 4téen ichil jump' éel ja'ab uti' al le congreso yéetel le kajnáalo'ob je'el bix le je'ela':

**Tu'ux u taal u
taak'in Péetlu'umil?**

Ba'ax le A'almajt'aan ti' u yookbal taak'in yéetel ba'ax u nojba'alil?

Le ku yokolo' ku tukulta'al u mo'olol ichil láalaj ejercicio fiscal ti' jets'a'an **A'almajt'aanil le ku Yokol ti' le Péetlu'um**(LIE), ba'ax jump' éel ju'un ku tsolik buka'aj taak'in ku mo'olol te Péetlu'umila' yéetel bix kun beetbil.

Ja'amán ja'abe'ichil le paquete fsicalo', le Ejecutivo ku túuxtikutuukult'aanilti'le H. Congreso ti'le Péetlu'umila' Yucatán tu'ux ku yéeya'al yéetel éejenta'al le ejercicio fiscal máano'. Le kén ts'o'okoke', ichil tuláakale', ku ye'esa'al baa'x ingreso mo'ol ti' u Péetlu'umil Yucatán:

Taak'in ma' jets'a'an bix ku xupbili':

Le jala'achil Péetlu'um yaan ti' bix u t'oxik le taak'in uti' al xupbilo'. Ku taal ti' taak'in ku taal ti' péetlu'umil yéetel táakpajal:

Táakpajalo'ob:

Taak'in ku taal federales le Péetlu'umil yaan ti' u páajtalil u k'amik je'el bix le norma'ob ti' le Sistema Nacional ti' Coordinación Fiscal.

Ba'alo'ob ku ts'áajik estatal:

Impuesto'ob, ba'alo'ob ku ts'aabal uti' al ma'lobkúunsaj, páajtalil yéetel u yich meyaj.

Taak'ino'ob jets'a'an ba'ax u beelal:

Kuts'aajik le **Federación** kuya'alik tu'ux unaju xu'upul, ku taal ti' taak'in ku ts'aabal yéetel mokt'aano'ob.

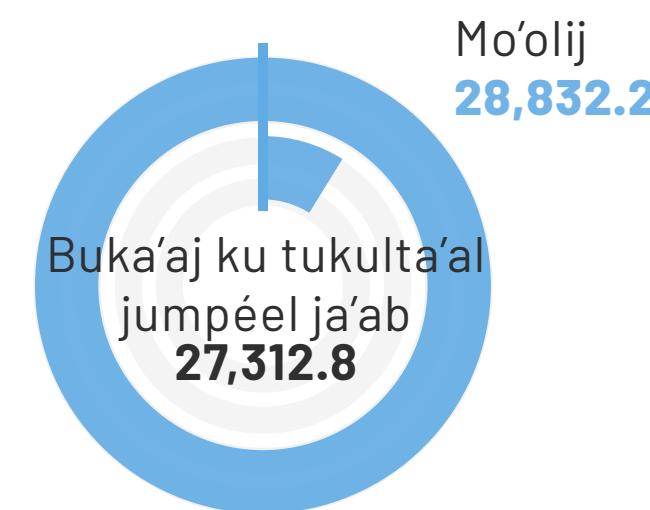
Taak'in ku ts'aabal yéetel mokt'aan:

Taak'ino'ob ti' Federación ku ts'aajik ti' le Péetlu'umil je'el bix jets'a'anil ti' le A'almajt'aan ti Coordinación Fiscal.

Bix u bin le moolo'?

Taak'in ku yokol ma'
jets'a'an tu'ux ku xupbili'

105.6%

Táakpajal yéetel incentivo'ob
(Fondo General yéetel uláak' fondo'ob)

22,204.4

21,442.8

104%

Taak'in ku yok"ol uti'al
(Impuestos, derechos,
aprovechamientos yéetel uláak'oob)

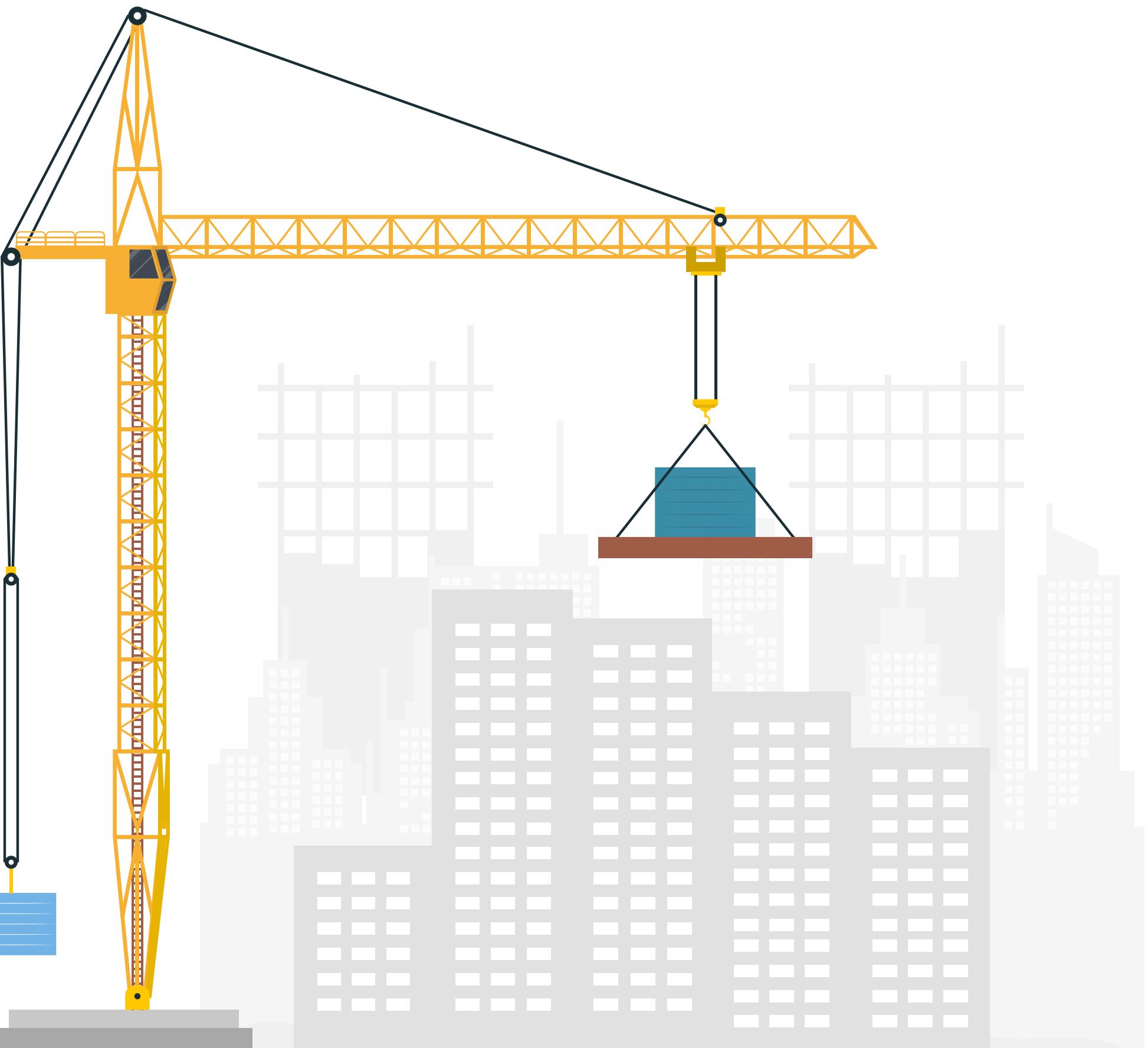
6,627.8

5,870.0

112.9%

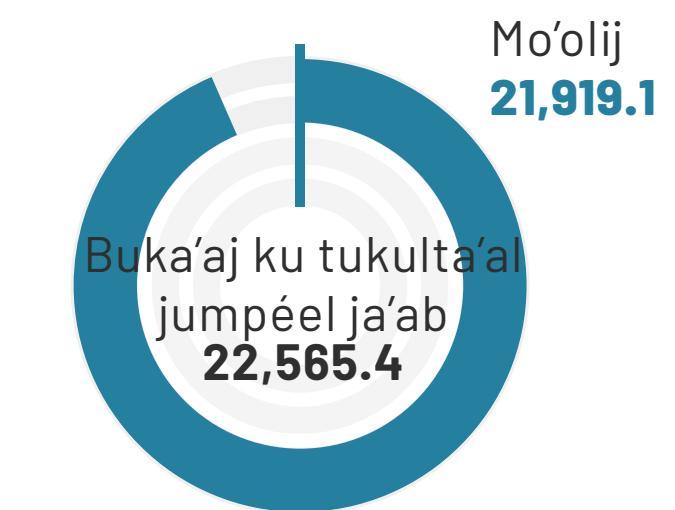
Mo'ol
enero - diciembre

LIE
chúuka'an ja'ab

Taak'in ku yokol
jets'a'an tu'ux ku xupbil

97.1%

Tu ts'aaj

17,263.5

17,298.6

99.8%

Mokt'aan

2,369.9

2,971.2

79.8%

Taak'in ku ts'aabal UADY

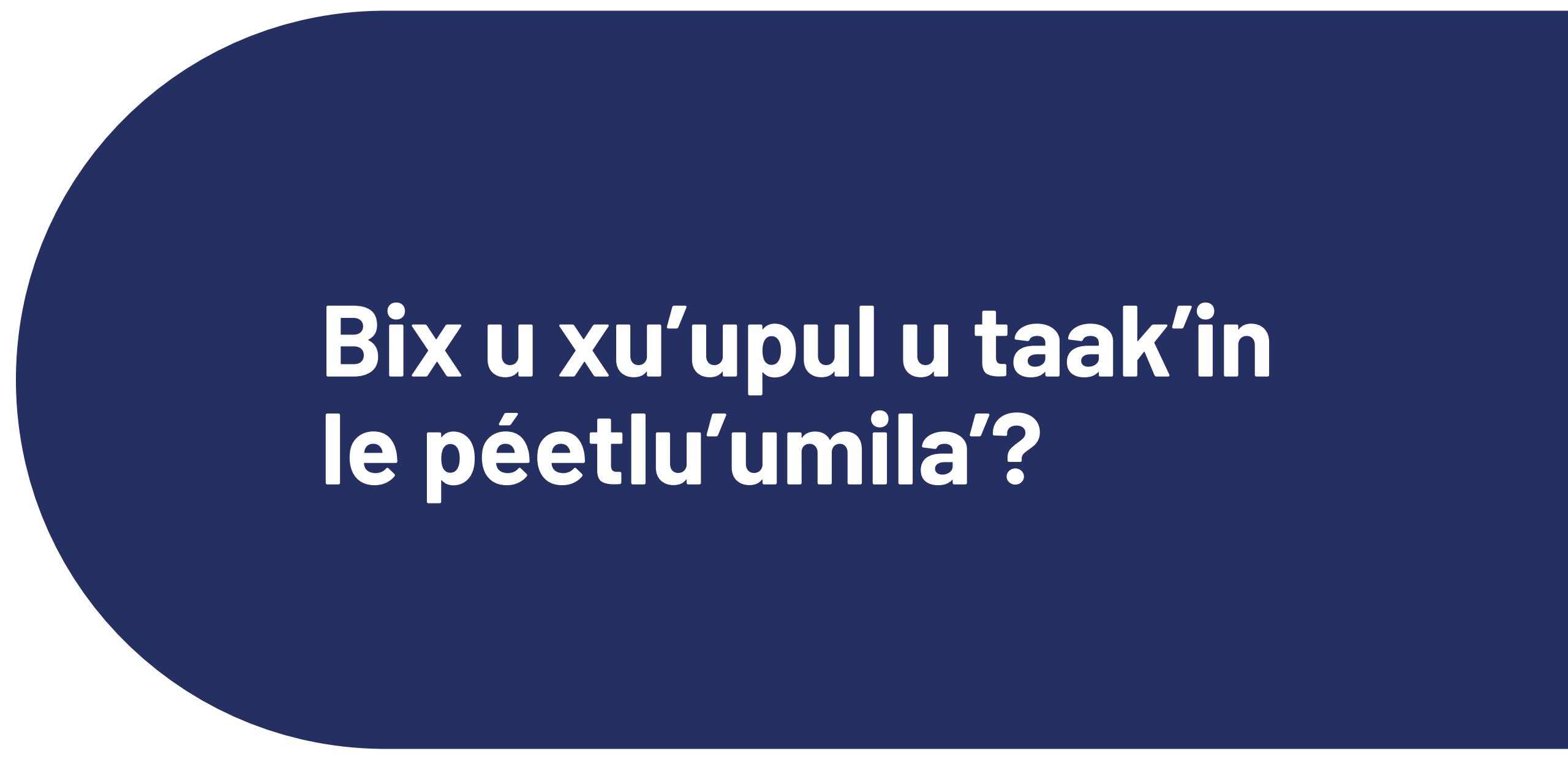
2,285.7

2,295.6

99.6%

Mo'ol
enero - diciembre

LIE
chúuka'an ja'ab

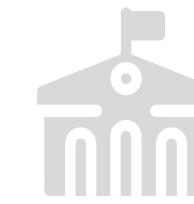

**Bix u xu'upul u taak'in
le péetlu'umila'?**

Bix u xu'upul u taak'in le péetlu'umila'?

Ja'abmanja'abe' ku beeta'al jumpéel ju'un ku k'aabatik u **Presupuestoil Egreso'ob le Péetlu'umil** (PEE) tu'ux ku tso'olo'ol Máax? Bixij? Yéetel Ba'ax uti' al? Xu'up le taak'ino' Le ju'una' ku beeta'al tumen le Ejecutivo, yéetel ku xak'alta'al yéetel ku éejenta'al tumen u Congresoil Yucatán ichil le ejercicio fiscal máano'.

Uti' al u ch'a'ajolta'al u meyaj tu súutukil le taak'in yéetel u ts'aabal le taak'ino'obo' u taak'in kaajo' ku mu'uch'ul ichil le jaatsilo'ob uti' al u yojéelta'al tu'ux ku xupbil:

Máax xupik?

U jaastil u yúuchul meyaj:

Ku k'aj óoltik máax k'ab yaan beetik le xuup je'el bix le poder ejecutivo, legislativo, judicial yéetel autono-mo'ob.

Ba'ax uti' al ku xu'upul?

U jaatsil ku meyaj yéetel u tuukulil meyaj:

Ku ts'aajik u páajtalil a k'aj óoltik ba'axo'ob jach k'a'ana'an u xuup u Jala'achil le Ñéetlu'umila' je'el bix u jóok'ol táanil yéetel le taak'in, kaaj wa uláak'o'ob.

Ba'ax ti' ku xu'upul?

U ja'atsal le ba'ax o'lal ku xu'upulo':

Ku much'ul yéetel ku ya'alik le xuup'ob ku beetbil le ba'alo'ob ku mambil wa ku bo'otbil.

U jaatsil xuup:

- Xuup ma'táan u suut: U tojol u meyaj Jala'ach ichil u meyaj.
- U xuupil u ma'anal nu'ukul: U ma'anal wa u ma'alo-bkúunsa'al le activo fijo, je'el bix najo'ob, maquinaria wa nukulo'ob.

Bajux ts'o'ok u meyajta'al?

Ichil 2023 meyajta'ab **2,211.8 mdp** u taak'in, u asab ya'abil xuup ti' jump' éel ejercicio fiscal le k'iin ka káaj u yila'al.

Xuup ma' jets'a'an bix ku yúuchuli'

- Tu'ux ts'o'ok u náakal
30,723.1

Meyajta'ab enero - diciembre

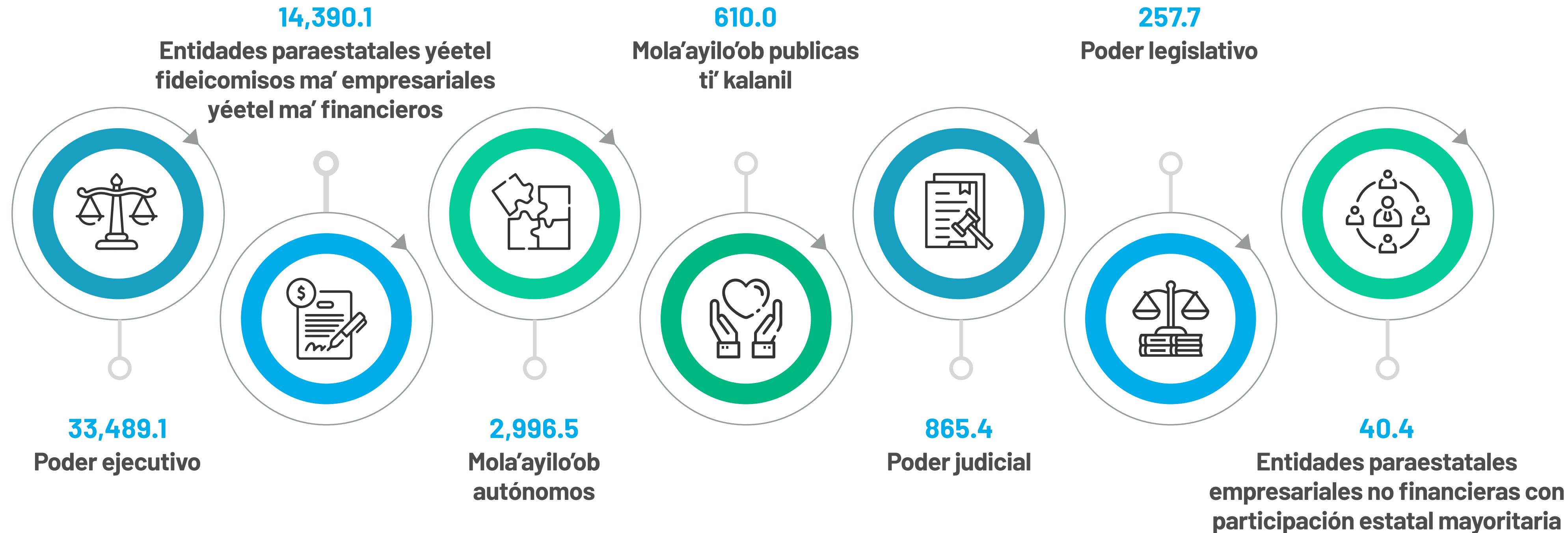
Xuup jets'a'an bix ku yúuchuli'

- Tu'ux ts'o'ok u náakal
21,926.0

Meyajta' enero - diciembre

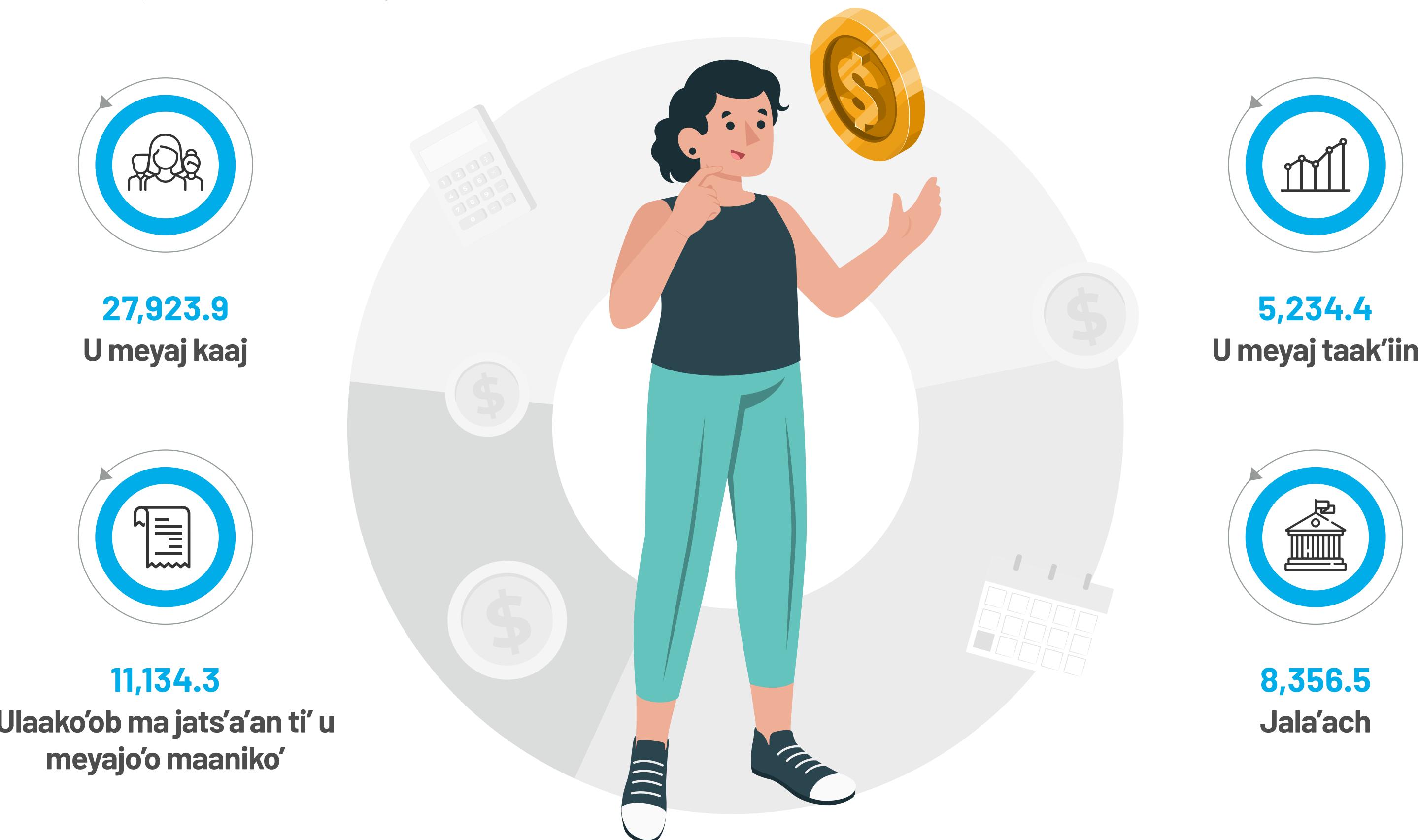
Jaatsil u yúuchul meyaj

U k'aj óolta'al máax yaan tu k'ab u meyajta'al le xuup je'el bix le poder ejecutivo, legislativo, judicial yéetel autónomoób.

Jaatsil funcional yéetel programática

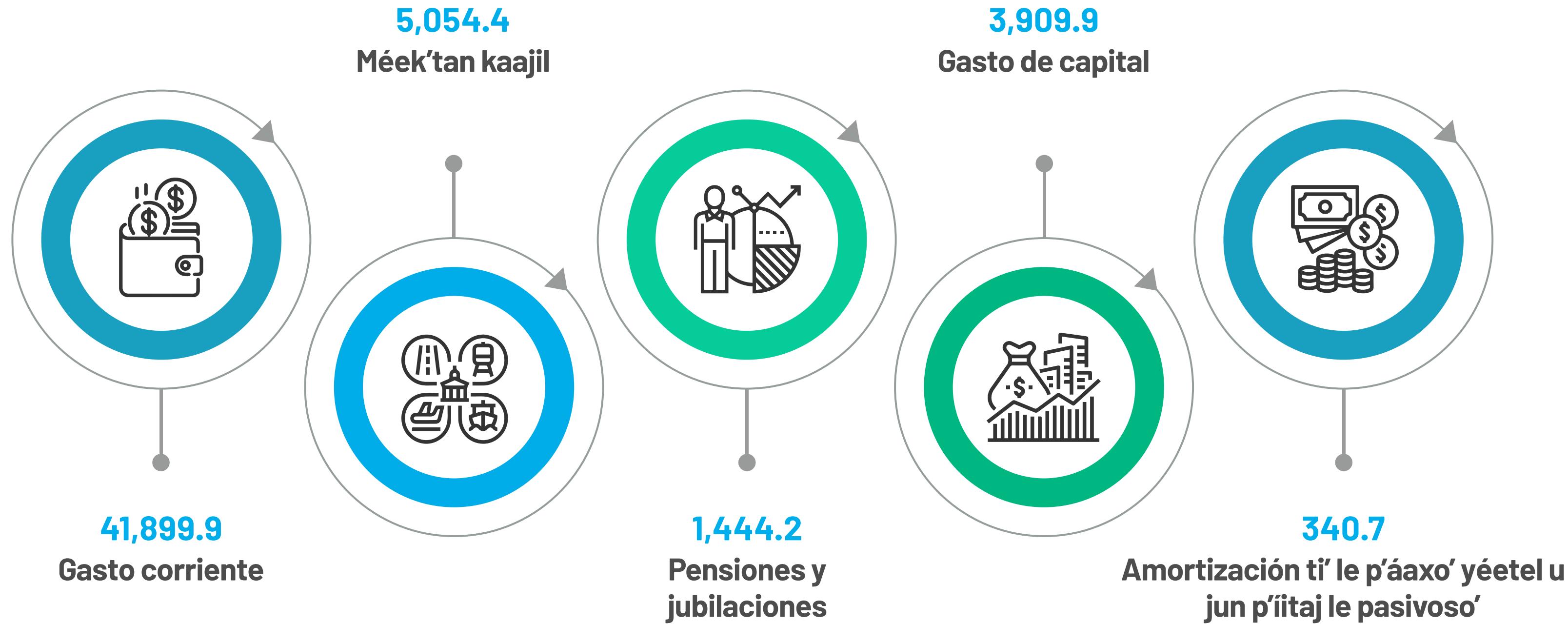
Kuts'áajik upáajtalil ba'ax jach k'abéet uxu'up Jala'achille Péet-lu'uma', je'el bix le jóok'ol táanil yo'olal taak'in, kaaj wa uláak'o'ob.

1. Tuukub ichil mdp.
2. Ku luk'saal u koónol nu'ukulo'ob yéetel meyajo'ob.
3. U mu'u ch'ul le ba'alo'oba'je'el yaan u páajtalil u k'eeexel tuláakal uti' al u nu'up'ul.
4. U tuukulil "Uláak" ku taal ti' Transfencia, Participación yéetel Aportaciono'ob ichil jeejeláas Jaatsil yéetel u orden ti' Jala'achil yéetel le tsansacción ti' u P'aax Kaaj / U Tojol Finaciero le P'aaxo'.

U tsoolil ichil jaatsil xuup

U yilik ba'ax ti' ku xu'upul.

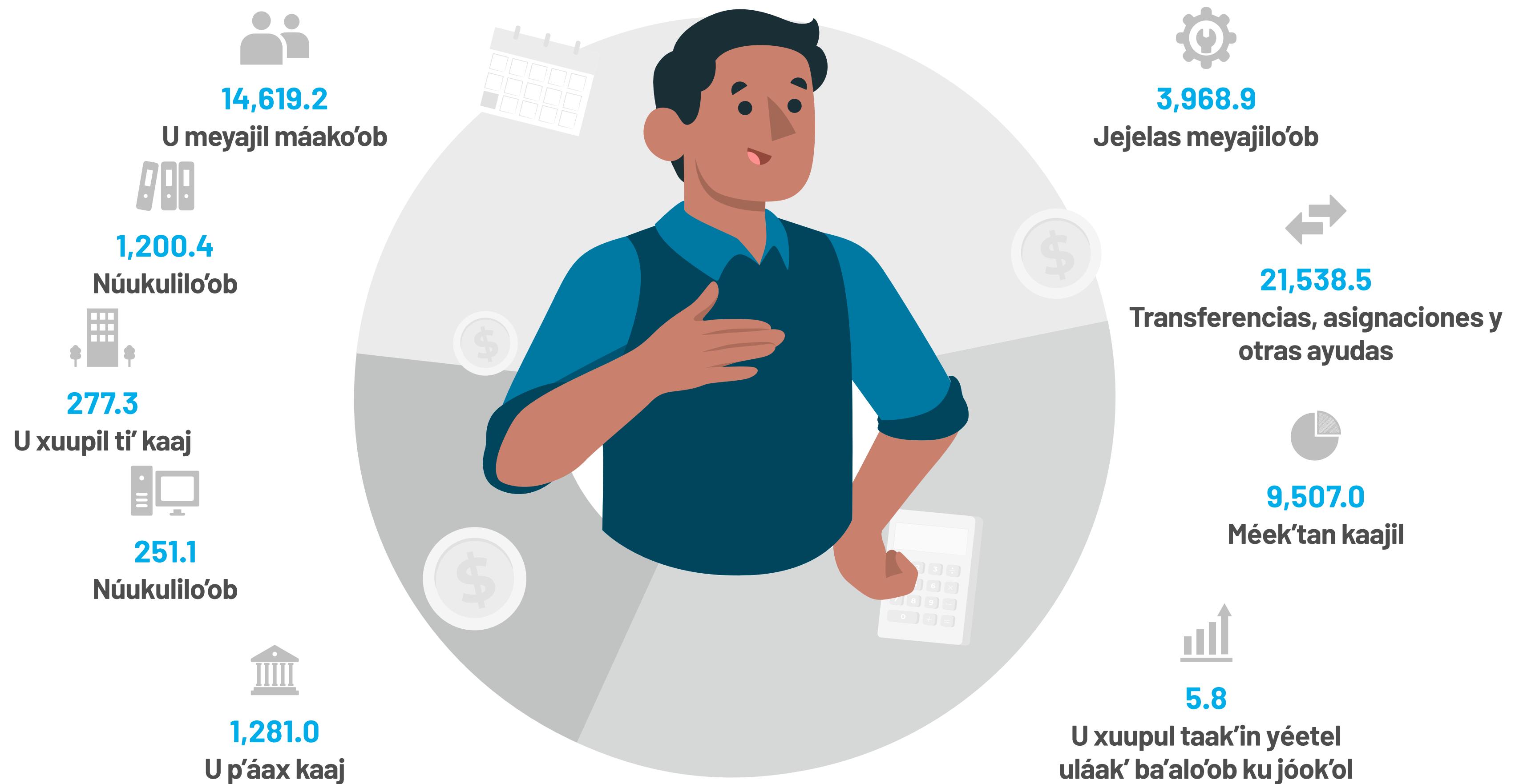

Gasto corriente:
U tojolil uti' al u páajtal u meyaj jaala'ach.

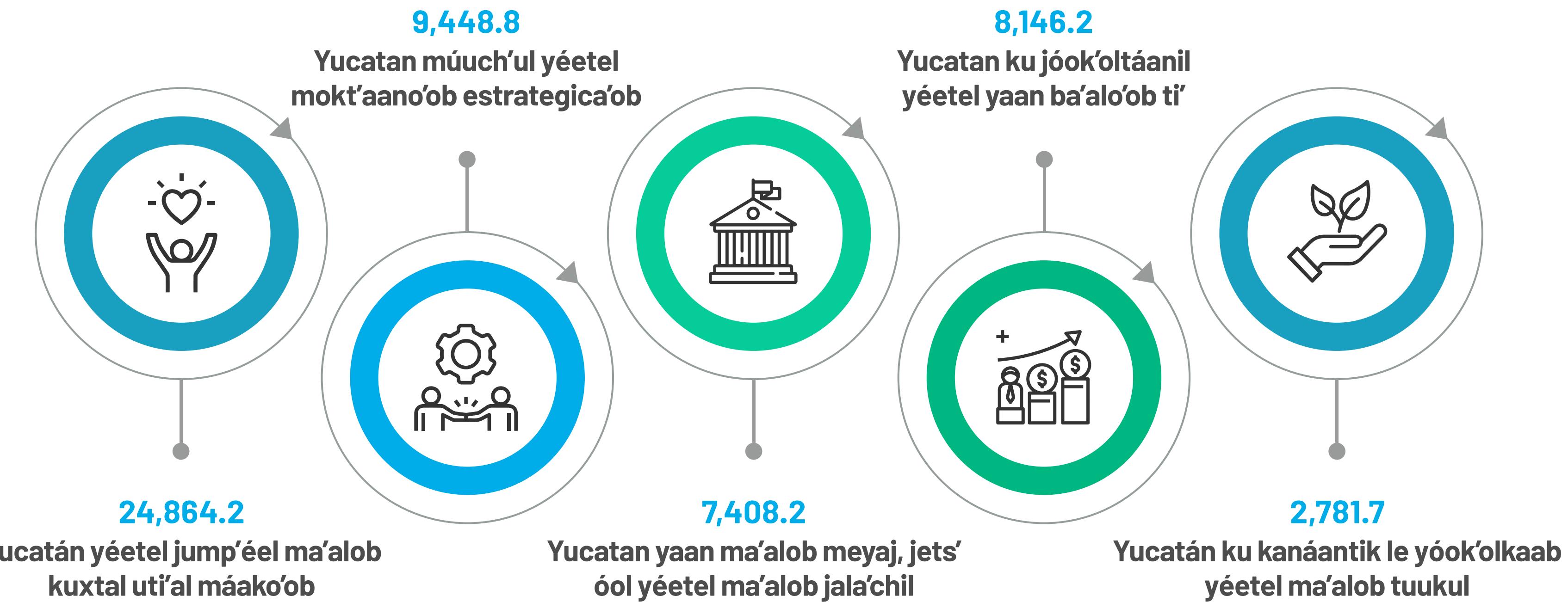
Gasto de capital:
Máan wa má'alob metajilo'ob, je'l bix ti' u kúuchilo'ob, maquinaria wa nu"ukulo'ob.

U jaatsil yo'olal ba'ax o'olal ku xu'upul

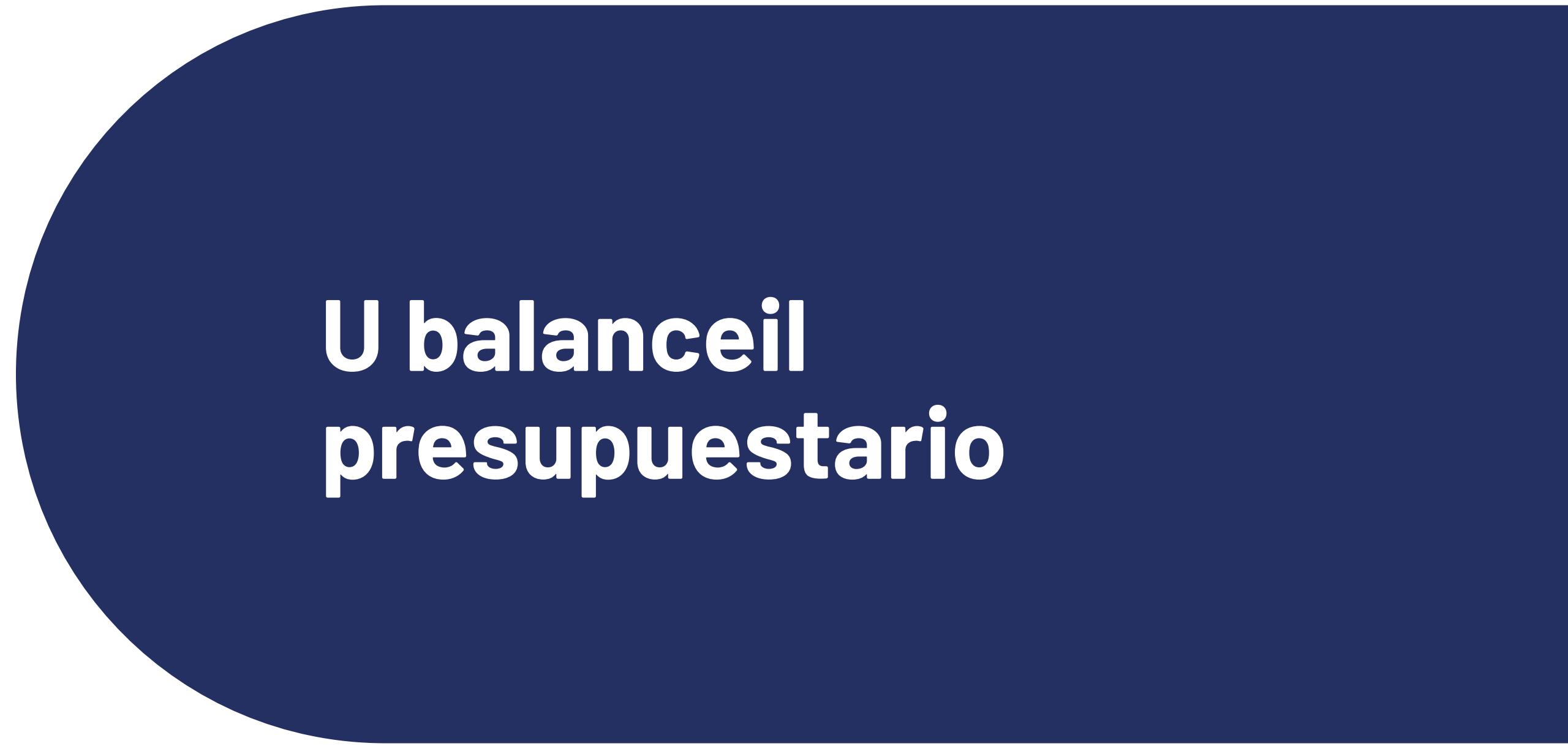
Ku much'ik yéetel tsolik le xuup bix u taak'inil ikil u ma'anal wa bo'otal.

U jaatsil eje peetlu'umil uti' al jóok'ol táanil

52,649.1
Tuláakal

**Un balance
presupuestario**

U balance taak'in ku xupbil uts

Le balance taak'in ku xupbilo' ts'o'ok u müuch'ul ti' le kamp' éel semestre ti' le ja'aba', ku taasik bix u yúuchul xuup yéetel bix unaj u yúuchul xuup, u jala'achil Péetlu'umil tso'ok u jets'ik u beetik le ka'aj káaj u meyaj. Le balance ku táakpesik u t'aalk'u'taak'in tukulta'an uti' al u beeta'al u ya'abil xuup je'el bix le aguinaldo.

**Ku yokol taak'in
50,751.3**

Taak'in ku yokol ma' jets'a'an tu'ux u

28,832.2

Ingresos etiquetados

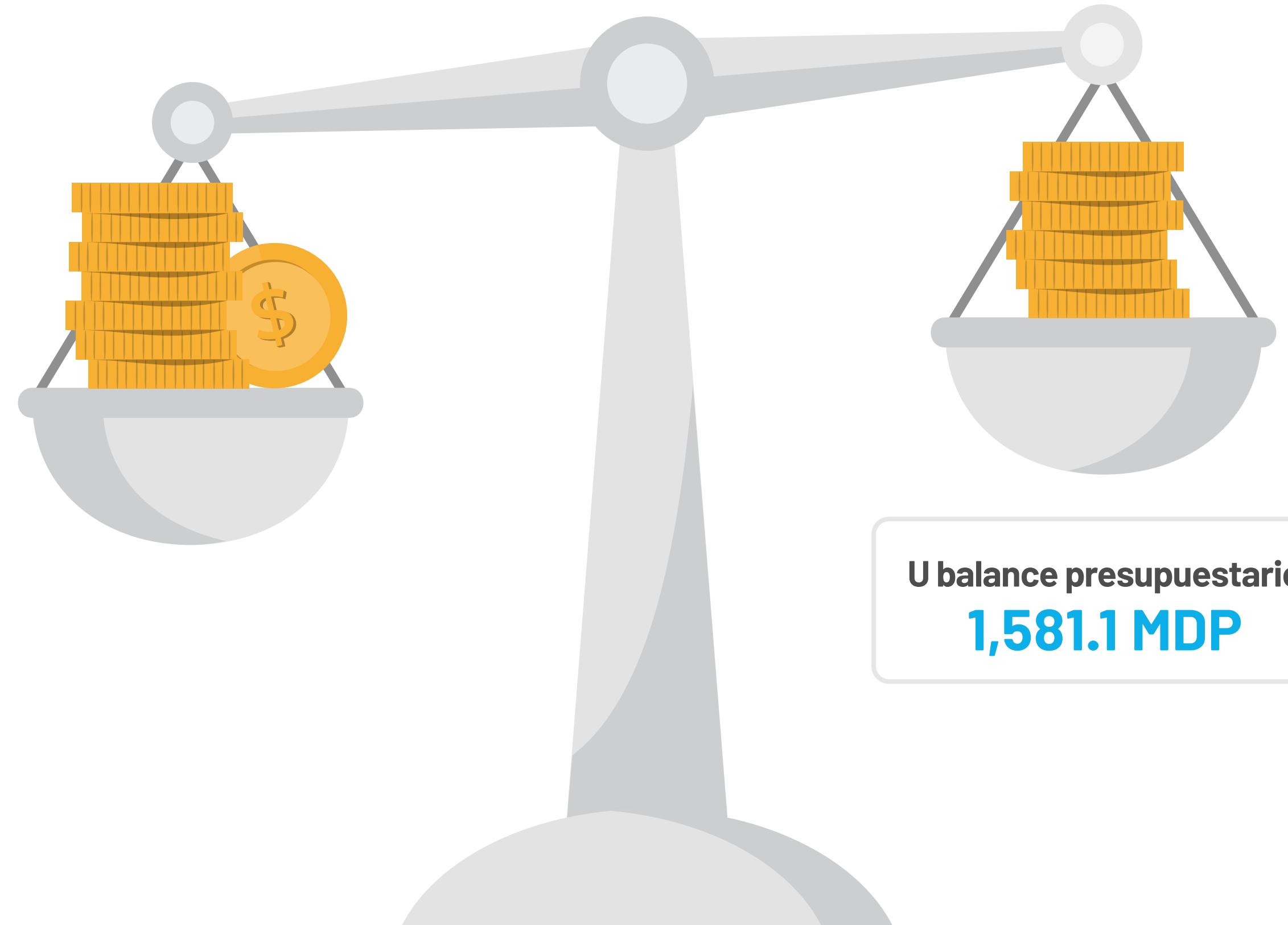
21,919.1

Financiamiento

0

Remanentes

3,478.90

**Ku jóok'ol taak'in
52,649.1**

Xuup ma' jets'a'an bix ku yúuchuli'

30,723.1

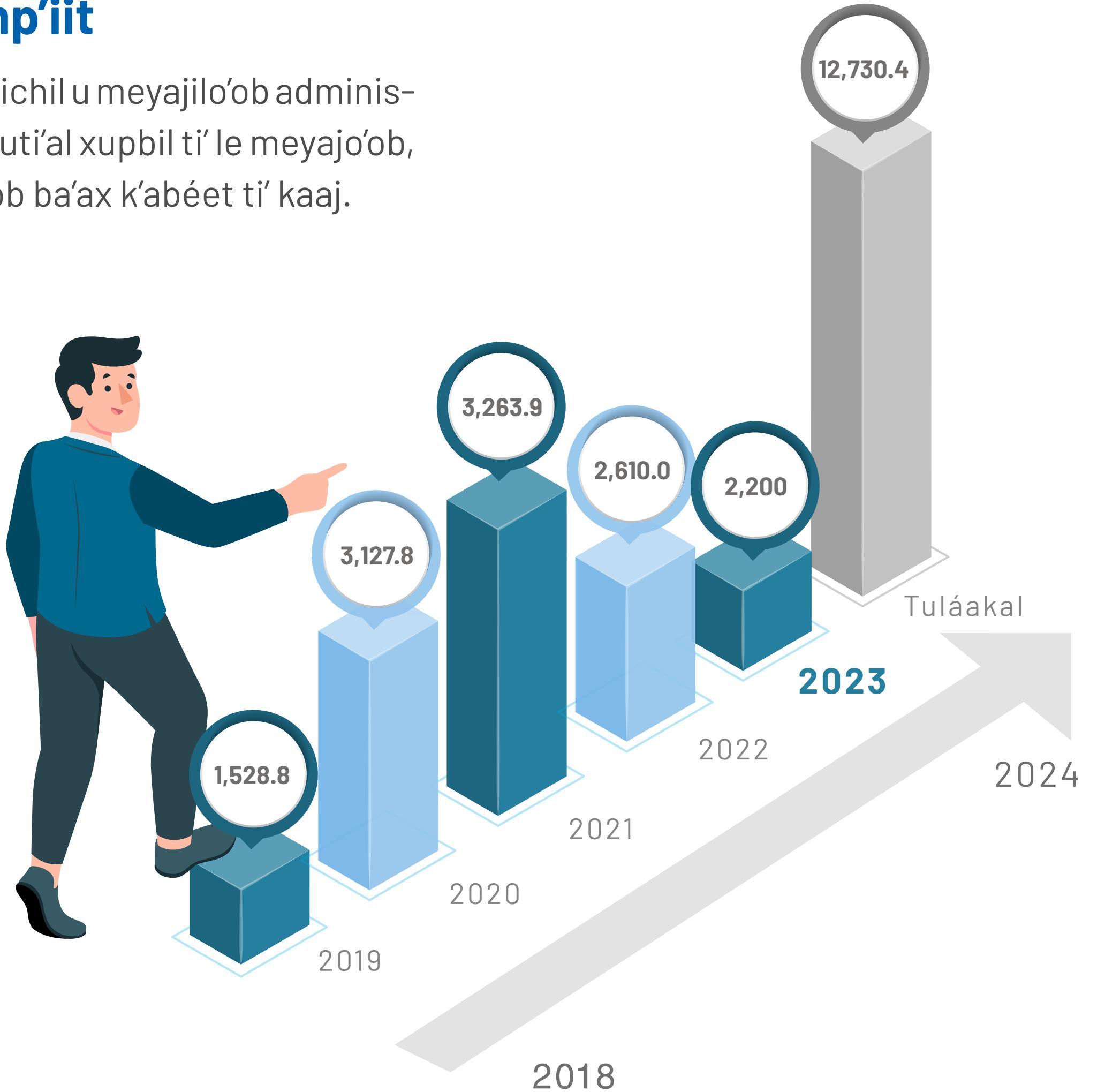
Xuup jets'a'an bix ku yúuchul

21,926.0

K'uuchul tu xuulil

K beetik ya'ab yéetel jump'iit

Le bix le mola'ayil ku xupik jump'iite' ichil u meyajilo'ob administracione' yaan u yantal asab taak'in uti' al xupbil ti' le meyajo'ob, u tuukul meyajo'ob yéetel servicio'ob ba'ax k'abéet ti' kaaj.

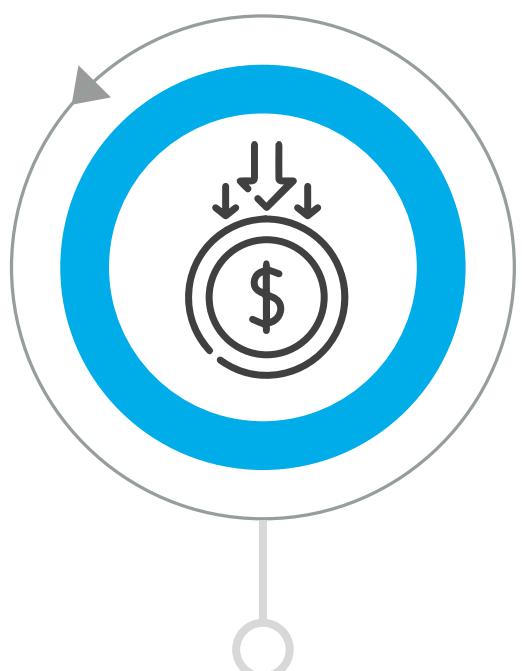
U meyajil taak'in uti' al jump' éel asab uts yéetel ku meyaj

Uti' al a xupp ti' proyecto estrategico'ob ba'axo'ob ts'o'ok u cha'ajik k'uchul ti' jump' éel Yucatán asab uts yéetel ku meyaj.

K ya'abkúunsik le taak'in ku yokol k ti'al

T ya'abkúunsaj le kúuchil fiscal, k ilik u xuupil operativo

K p'atik le p'aax ichil jaatsilo'ob ku páajtal

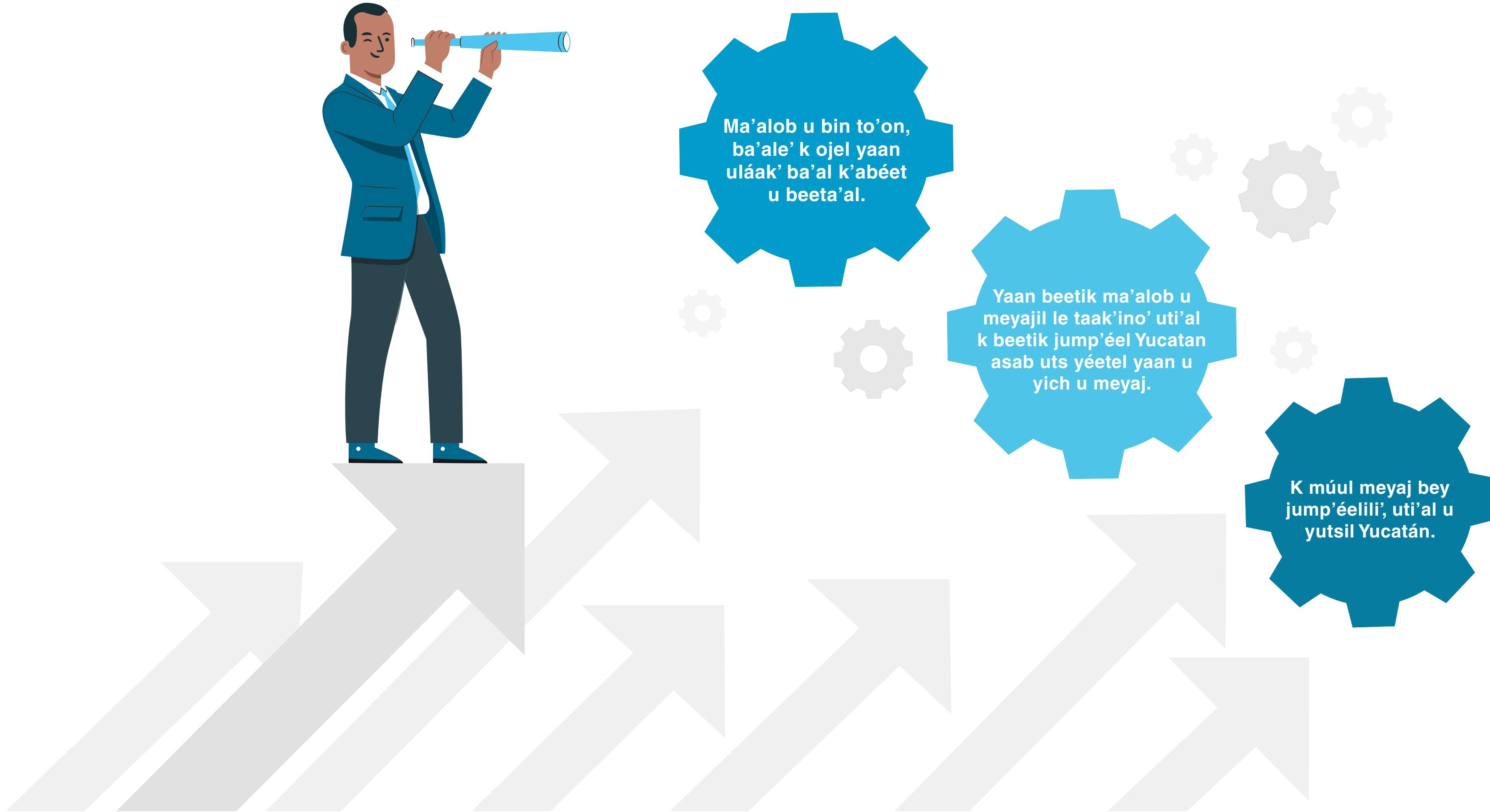

Xookil sáasil kaaj u yojelo'ob ba'ax ku yúuchul

Tone' sasilo'on yéetel k'uubiktex xookil
uti'äl najaltik a ts'aa óol yéetel oksaj
óoltik tu tan le molayilo' financieras.

Jets' óol yéetel jóok'ol táanil

Juntos transformemos
Yucatán
GOBIERNO DEL ESTADO

SAF
SECRETARÍA DE
ADMINISTRACIÓN
Y FINANZAS

Xuup uti'al u na'atik kaaj

Kamp'él Informe Trimestral
Enero - Diciembre 2023

